

Ádám Barnabás[✧]

A lovasképesség lehetséges műveleti alkalmazása

DOI 10.17047/HADTUD.2023.33.1.91

A Magyar Honvédség állományában az állami protokoll eseményeken megjelenő Honvéd Huszár Díszegység kötelékében honvédhuszárok reprezentálják nemzeti lovaskultúránkat, a világhírű és hungarikummá minősített magyar huszárságot. A díszegység huszárjainak lovasképessége – a meglévő kiképzett loállomány protokoll feladatokon túlmutató lehetséges műveleti alkalmazása – új képességgel bővítheti a modern honvédséget. A jelen tanulmány célja – a teljesség igénye nélkül – a ló képességeinek bemutatása, valamint külföldi példák segítségével a katonai alkalmazás lehetőségeinek és módjainak felvázolása. Célom, hogy a figyelem középpontjába állítsam a napjaink hadseregében szinte már anakronisztikusnak tűnő katonai lovasképességet és tevékenységeket.

KULCSSZAVAK: huszárság, lovasképesség, katonai ló

A possible operational application of horsemanship

Mounted hussars, which are world-famous and classified as Hungarian origin, represent our national equestrian culture at state events. The equestrian ability of the hussars of the Hungarian Defence Forces, the possible operational application of the existing trained horse stock beyond the protocol tasks, can expand the modern national defence with a new ability. In this article, I will attempt, without claiming to be complete, to outline the capabilities of the horse, the possibilities and methods of its military application through foreign examples, with the aim of bringing to the attention of the readers the forgotten military horsemanship and equestrian activities that seem anachronistic in today's modern world.

KEYWORDS: hussars, horsemanship, military horse

Bevezetés

A hazai hadtudományi körökben gyakran kétkedve nyilatkoznak a lovak modern harcászati alkalmazhatóságáról, tekintve azok sérülékenységét, és képességeiből adódó korlátait. Teszik ezt gyakran anélkül, hogy a ló és a lovas együttes képességeivel

✧ MH BHD Gróf Nádasdy Ferenc Huszárosztály parancsnok, NKE, HDI, doktorandusz – National University of Public Service, Doctoral School of Military Sciences, PhD Student; E-mail: adam.barnabas@hm.gov.hu, <https://orcid.org/0000-0003-1586-1842>.

tisztában lennének, vagy csak egyszerűen tájékozódna az arról, hogy az évszázadok során oly sok áldozatot hozó és hűséggel szolgáló állat miért van még jelen számos ország modern haderejében. A ló felett ítélkezőknek igazsága van abban a tényben, hogy a 20. század elején a nyílt mezőt és nagy teret igénylő lovasság – amely korábban annyiszor csaták megvívásának fő fegyverneme volt – elérte a képességeinek határait. A gyorstüzelő fegyverek, különösen a géppuska és a lövegek tüze lekényszerítette lováról a katonát, a gépesítés következményeként jelentkező mobilitás, a tüzérő és a páncélvédelem pedig beláthatatlan előnyt jelentettek a négy lábú állattal szemben. A 20. század közepétől már egyértelművé vált, hogy a lóhátról vívott, nagy teret igénylő harc a fegyvernem számára véget ért, és a gépesített csapatok eredményes alkalmazása a 20. században vívott „nagy háborúkban” gyökeres átalakulást eredményezett a klasszikus fegyvernemek harcában. Gyakorlati értelemben 1916. szeptember 15-től kezdődött az a példátlan arányú fejlődés, amely a gyors manőverezésre is alkalmas, és hatékony tüzérőben is erős motorizált páncélos harceszközt napjainkig jellemzi. A brit erők azon a napon alkalmazták először – igaz, akkor még komoly siker nélkül – a benzinüzemű „tank” fedőnevű harckocsit, ugyanakkor az eszközökkel egy évvel később, Cambrai-nál már óriási sikert értek el. A gépek fejlődése és harcászati alkalmazása azóta is töretlen. A motor megjelenéséig a lovasság volt az egyetlen a fegyvernemek között, amely gyors manőverekre volt képes, illetve gyorsaságát kihasználva váratlan megjelenéssel változtatni tudott az ütközetek és a háborúk során. Ezt váltotta ki a gépesített csapatok egyre növekvő gyorsasága, tüzereje és manőverező képessége. Oly sok évszázadon keresztül a gyorsan mozgó katonai erő számára a mozgékonyt és az átütő erőt a ló adta, amely olyan elsőrendűen fontos volt, hogy nevet adott a lovat harcban alkalmazó katonai erőnek, a lovasságnak. A harckocsik megjelenésével azonban a ló a lovasság számára csupán műveleti eszközzé vált. A tűz megsemmisítő hatása a lovasrohamot lehetetlenné tette, és elvesztett a lovasság korábban jellegzetes támadó ereje is, egyúttal alkalmatlanná vált az áttörés végrehajtására. A képességvesztés következménye az lett, hogy a más fegyvernemek által eldöntött csata után a siker kiaknázását kapta meg feladatául.¹ A fegyvernem mélyreható átalakulását, a ló alkalmazásának mellőzését, motorizált és páncélozott harceszközökkel történő felváltását a harcban, a már említett körülmény, valamint a gépesített erők által használt utak jelentős javulása kényszerítette ki – tegyük azonban hozzá, hogy nem mindenhol és nem örökre. Az alábbi amerikai, brit, orosz, lengyel, olasz és osztrák példák igazolják, hogy a lovak felhasználása a katonai műveletekben nem tűnt el végleg, az állatok létjogosultsága behatárolható területeken újra teret nyert. A külföldi példák bemutatását túlnyomóan a szövetségi rendszerünkön belülről, illetve a szomszédos országok haderejéből választottam.

Tanulmányomban felvázolom a lovak képességeit, külföldi példákon keresztül bemutatom katonai alkalmazásuk lehetőségeit és módját azzal a céllal, hogy az érdeklődők figyelmébe ajánljam az elfeledett, napjaink modern hadseregeiben anakronisztikusnak tűnő katonai lovasképességet és lovas tevékenységeket.

1 Schwarczer 1921, 659.

2 Correll 2019.

Külföldi példák

A 21. század elején a katonai feladatokra alkalmazott lovak története a harcmezőn újabb sikerekkel bővült, amikor az USA különleges műveleti erői Afganisztánban lóháton harcoltak a tálibok ellen.² A ló előnye a gyorsan mozgó gépekkel szemben, hogy leginkább független a tereptől, az út- és talajviszonyoktól. Különösen igaz ez az afgán hegyekben lóháton mozgó, s így az utakon kívül is mozgékony, minden kis terepfedezetet álcázásra felhasználó, szinte láthatatlanul a terepen mozgó, váratlanul megjelenő és gyorsan eltűnő különleges műveleti járőrökre. Tény, hogy az afgán háborúban az addigi ideális könnyű lovas terepen kivívott sikereket felváltotta a nehéz terep, amely azonban nem korlátozta a ló természetes mozgását. Az afganisztáni hadszíntér műveleti elemzése, különösen logisztikai felderítése és az úthálózat értékelése során az amerikai különleges erők figyelembe vették, hogy a helyi viszonyok között mi biztosítja a megfelelő manőverképességet. (1. ábra.) Nagy valószínűség szerint kizárásos alapon, vagy a helyi együttműködő erők javaslatára határoztak a lovak alkalmazása mellett. Az eredmény őket igazolta.

1. ábra.

US SF lovaskatona

[Forrás: How the 'Horse Soldiers' helped liberate Afghanistan from the Taliban 18 years ago <https://www.militarytimes.com/news/your-military/2019/10/18/how-the-horse-soldiers-helped-liberate-afghanistan-from-the-taliban-18-years-ago/> (Letöltés ideje: 2022.12.02.)]

A Honvédelmi Minisztérium delegációvezetőjeként 2019 őszén látogatást tettem és személyes lovas tapasztalatot szereztem a Brit Fegyveres Erők (British Armed Forces) lovas alakulatánál Londonban. Az egység a brit korona két legrégibb lovastestőr ezrede, a Life Guards és a Blues & Royals összevonásával alakult meg. Az alakulat katonái több mint 300 éve az uralkodó megbízható testőrei, és napjainkban már a brit hadsereg nyilvános arcát is képviselik. Az ezred feladata szerint

felderítő, biztosító (testőrségi) és ceremóniális feladatokat ellátó lovassági alakulat, amely az udvari hadosztály (Household Division) része. Az udvari lovasság hadrend szerint két ezredből áll: a gépesített páncélosfelderítő, Scimitar felderítő harcjárművel felszerelt udvari lovasezredre (Household Cavalry Regiment – Windsor), és a 250 fekete (Cavalry Black) szolgálati lóval rendelkező udvari lovasezredre (Household Cavalry Mounted Regiment – London). A Life Guards és a Blues & Royals katonái mind a két ezredben egyaránt szolgálnak. A lovastestőr díszőrszolgálat a londoni Whitehallban: 2 fő lóháton, teljes díszben, kivont karddal, két felállítási helyen 08.00-tól 16.00-ig óránkénti váltással, és 2 fő gyalog, teljes díszben, kivont karddal, két felállítási helyen 08.00–20.00-ig kétóránkénti váltással látja el szolgálatát.

Az őrszobában, a pihenőben lévő állomány (4 fő) könnyített hadi felszerelésben (gyakorló ruházatban), a készenléti állomány (2 fő) könnyített díszruházatban tartózkodik. A pihenőben lévő állomány veszélyhelyzet elrendelése esetén azonnal teljes hadi öltözetbe (sisak, repeszálló mellény stb.) öltözik, felveszi a fegyverét és a betárazott lőszert, majd megerősíti a Whitehall rendőrségi erőit. A lovas-, illetve a gyalogos lovastestőr díszőrszolgálatokat veszélyhelyzet idején visszavonják. Az ehhez szükséges egyéni hadi felszereléseket az őrségváltásra vonuló lovastestőrök mögött zárt felépítményű kisteherautón szállítják oda, és vissza. A fegyverzettel rendelkező rendőrök is az őrszobán tartózkodnak.

A magyar delegáció látogatást tett a Brit Haderő Állatkiképző ezrednél (Defence Animal Training Regiment) Melton Mowbrayben, ahol a lovas és a kutyás kiképzés zajlik. A helyszínen bemutatták a lovak felmálházását műveleti alkalmazásra (2. ábra.).

További példák is említhetők a lovak katonai alkalmazására jelen évszázadunkban. Több szempontból is fontos információ, hogy az orosz haderő 10 fős csapata

2. ábra.

Málházási kiképzés a brit haderőben

(Forrás: a szerző saját felvétele)

már másodszer nyerte meg a Nemzetközi Katonai Játékok lovasmaratoni kupáját³. A lovasverseny két részből áll, egy két nap alatt végrehajtott 130 kilométeres távlovaglásból nehéz terepen,⁴ és egy 50 kilométeres rövid szakaszból. Az első részben a lovasoknak nappali és éjszakai biztosított menetet, táborozást, a sebesültek evakuálását és lőszerszállítást kell végrehajtaniuk. A második rész egy rövid távú vegyes váltó, amelyet a versenyzőknek gyalogosan, időre kell megtenniük egy 3 kilométeres távon, míg a többi lóháton. A számos más, „különböző katonai feladatokból”⁵ álló versenyen elért eredményei alapján az orosz csapat szerezte meg az első helyet, a második Üzbegisztán és Mongólia csapata lett, míg a harmadik helyen Kazahsztán végzett. Ha átfordítjuk e nagyszerű lovasteljesítményt katonai képességre, arra az eredményre juthatunk, hogy az orosz hadsereg a Központi és Déli Katonai Körzetében, valamint a Specnaznál létrehozott kiképző központban⁶ a 21. században is alkalmaz lovakat. Ezzel képes gép- és harcjárművekkel nem járható terepen irányfelderítés végrehajtására, vagy a feltételezett ellenség mélységébe történő beszivárgásra, és ott – az időjárási viszonyoktól függetlenül – különleges műveleti, mesterlövész (3. ábra.), diverziós és szabotázs feladatok végrehajtására.

3. ábra.

Orosz specnaz lovasok

[Forrás: The all-army stage of the "Horse marathon" competition started at the Kara-Haak training ground in the Republic of Tyva
<https://eng.mil.ru/en/mcis/news/more.htm?id=12301694@egNews> (Letöltés ideje: 2022.12.02.)]

3 Russia wins Equestrian Marathon at IAG 2021.

4 Российские мотострелки пересели на лошадей по приказу командования, 2019.

5 Михалина 2019.

6 The all-army stage of the "Horse marathon" competition started at the Kara-Haak training ground in the Republic of Tyva.

Közép-Európában a Lengyel Köztársaság Fegyveres Erői (Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej) különböző alakulatai újra alkalmazzák a lovakat. Megítélésük szerint a lovak napjainkban is bevethetők⁷. Egyes gépesített lövészdandárok felderítő erőinél is megkezdték a lovas kiképzést, tették ezt a 2014 óta Donbaszban folyó, és azóta már kiszélesedett orosz–ukrán háború tapasztalatai alapján, amikor előállt az a harcászati helyzet, amikor elektromos áram hiányában az elektronikai eszközök leálltak, nem működött az internet, a GPS-navigációs rendszerek nem kaptak tápellátást, illetve a haditechnikai eszközök elektromos alkatrészei meghibásodtak. Mindezek ellenére a ló alkalmazható maradt. A lengyel hadvezetés álláspontja szerint egy modern katonának kiterjedt kiképzéssel kell rendelkeznie, és minden helyzetben fel kell találnia magát. (4. ábra.) A kiképzés nyomán esetenként a lovas ismereteket is tudnia kell alkalmazni.⁸

4. ábra.

Lengyel felderítők lóháton

[Forrás: Kawaleryjski trening na koniach

<https://www.polska-zbrojna.pl/Mobile/ArticleShow/24311> (Letöltés ideje: 2022.11.30)]

Az olasz haderő 8. „Lancieri di Montebello” lovas ezredének kijelölt erői 2014-ben lovas kiképzési gyakorlatokat hajtottak végre, mielőtt Koszovóba indultak volna⁹. (5. ábra.) A gyakorlat értékelése szerint a lovas járőröket nagy mobilitás jellemzi, nehéz terepviszonyok között is képesek rejtetten mozogni, és nem igényelnek napi közvetlen logisztikai támogatást. Ezen műveleti tervező törzsek állománya ismeri a régi tapasztalatot, hogy amíg a ló friss fűvet tud legelni és elbírná a három napi zabadagját, valamint vízigényét a természetes folyóvizek biztosítják, addig

7 Kalisz 2017.

8 Miernicka 2017.

9 Enter the horsemen

5. ábra.

Olasz lovaskatona lövészeten

[Forrás: I Lancieri di Montebello in esercitazione <https://www.ecodellapista.it/i-lancieri-di-montebello-in-esercitazione/> (Letöltés ideje: 2022.11.30.)]

készen áll a szolgálatra. A lovasképesség azt is jelenti, hogy a katonák naponta akár 50 km-t is megtehetnek lóháton, bármilyen időjárási viszonyok vagy napszaki körülmények között.

A külföldi példák között mindenképpen meg kell említeni az osztrák hadsereg által a nehéz hegyi terepen – elsősorban felszerelés-, fegyver- és lőszer szállításra – napjainkban is alkalmaz lovakat és öszvéreket. A 2016-ban végrehajtott „Mountain Training Initiative” hegyi kiképzés során, amelynek célja az európai csapatok hadműveleti képességeinek közös fejlesztése volt a magas hegyekben, a műveleti feladatok végrehajtásának nélkülözhetetlen támogatója volt a ló és az öszvér.¹⁰

A lovasképesség a Magyar Honvédségben

A Magyar Honvédség ugyancsak rendelkezik a tárgyalt haderőkhöz hasonló lovasképességgel. A Magyar Honvédség vitéz Szurmay Sándor Budapest Helyőrség Dandár Gróf Nádasdy Ferenc Huszárosztály kiképzett huszárlovainak képességeivel, véleményem szerint, a műveleti tervezés során számolni lehetne. „A tervezésnek az arra valóban hatást gyakorló tényezőkre, illetve a rendelkezésre álló képességek lehető leghatékonyabb felhasználására kell fókuszálnia.”¹¹ Az orosz–ukrán háború tapasztalatai és a migrációs válságból adódó országvédelmi feladatok alapján a lovasképességre szükség lehet a védelmi potenciál emelése érdekében, hiszen számításba kell vennünk olyan helyzeteket, amikor akadozik az áram- és üzemanyag-ellátás vagy

10 Multinationale Gefechtsführung im Gebirge

11 Bárány 2014, 52–68.

a haditechnikai eszközök alkatrészeiből keletkezik hiány. A lovak igénybevétele műveleti alkalmazás során – korlátozottan – utánpótlás nélkül is kivitelezhető. Ezért célszerűnek tűnik a különböző szintű törzsek számára a lovak megismerése és képességeinek és lehetséges alkalmazási formáinak figyelembe vétele. Erdemes a műveleti terület terepviszonyainak, illetve úthálózatának értékelésekor a gépesített erők által járhatatlan, illetve csak jó időjárási viszonyok között használható utak és területek esetén figyelembe venni a lovakkal minden körülmények között járható terepet.¹² Hozzá kell tenni, hogy a lóháton manőverező lovasság számára, a köves utakkal bőven rendelkező terep – a ló sérülékenysége miatt – már akkor sem volt kedvező, amikor a páncélvédeltséggel rendelkező gépesített erők sebessége megközelítette a lovak menetteljesítményét. A lovasképesség tervezése, illetve a harccselekmények során feltétlenül figyelembe kell venni a lovak sérülékenységét. A lovasképességet igénylő műveletek harcmodora – hasonlóan a gerilla hadviseléshez, amelyet B. H. Liddell Hart *Stratégia*¹³ című munkájában hadtudományi szemszögből vizsgált –, a veszteségek elkerülése miatt ki kell térjen az összecsapások elől. A lovasképesség alkalmazása, az ellenség lóháton történő megközelítése váratlan irányból, majd lóról szállva egy rajtaütés végrehajtása a kis erejű ellenségen, hasonló a gerilla harcmodorhoz, amely az „üss és fuss”¹⁴, és a „csípj és fuss”¹⁵ elveket alkalmazva lehet sikeres. Ennek természetes következménye, hogy a tűzharchoz lóról szállt katonák lovai erősen kitettek az ellenséges támadásnak, illetve minden támadás iránt igen érzékenyek. Amennyiben a lovaikat elvesztik, úgy megszűnnek gyorsan mozgó alakulatként működni, és harcérték tekintetében gyakorlatilag gyalogos katonának felelnek meg. A lovas erő nagy előnye azonban a többi gépesített, gyorsan mozgó alakulattal szemben, hogy a lovakkal gyorsan, bármely terepen mozgásképesek. A Magyar Honvédség feladatrendszer szempontjából a lovasképesség alkalmazásához szükséges feltételek szabályozása, a lovak ellátásához, elhelyezéséhez és kiképzéséhez a huszárosztálynál a régi lovassági szabályzók rendelkezésre állnak, a lovak jelenkori tartása az állattjélti és állategészségügyi szabályzóknak¹⁶ meghatározott feltételeknek felelnek meg.

Idegenkedés a lovaktól

A műveleti tervezőknek kiinduló ismeretként tudniuk kell, hogy a lovakkal, a lovaglással szemben a városias környezetben élő ember általában negatív asszociációval viszonyul, amely alapvetően hiányos és téves. Fontos tudni, hogy a ló természetét (viselkedését) alapvetően meghatározza, hogy nagy, hierarchikusan működő társas környezetben élő, növényevő préda állat. Katonai körökben, amikor napjainkban a ló alkalmazása, a lovasképesség szóba kerül visszatérő előítélet, hogy már a kiindulási pontnál szembe találják magukat saját hadtörténelmi tanulmányaikkal, azzal

12 Szajkó 2020, 61–77.

13 Liddell Hart 1954.

14 Liddell Hart 1954, 556.

15 Liddell Hart 1954, 557.

16 2005. évi CLXXVI. törvény az állategészségügyről.

az asszociációval, hogy a magyar huszárt csakis zsinóros mentében, pödrött bajusszal és karddal a kézben tudják elképzelni. Valóban, ez a kép vált hungarikummá és így őrzí a magyar néplélek dalaiban, táncaiban, irodalmában a magyar könnyűlovasságot. A protokolláris eseményeken ma is így kell a magyar huszárnak csodálatos magyar lovon megjelenie. A műveleti feladat során a fentebb tárgyalt haderők lovasai azonban modern katonai felszerelést és fegyverzetet, optikai és kommunikációs eszközöket használnak. Az előítéletek mellett a lovat sokan veszélyes állatnak tartották, és úgy vélték, hogy a kiképzés során lovasára is jelentős baleseti veszélyforrást jelent. Ez a nézet a magyar katonai felső vezetésben a 2. világháború után sajnos teret nyert, és mind a mai napig érezteti a hatását. Előfordul, hogy az emberek félnek a lótól, attól, hogy a ló megtámadja, megharapja, megrúgja vagy esetlegesen ledobja őket. Nem állítható, hogy hasonló eset nem fordult elő, azonban sok éves tapasztalatomra alapozva biztosan mondom, két okra vezethető vissza a lóval kapcsolatos viselkedési problémák és balesetek jelentős része.

Az első ok az ember kiképzetlensége és türelmetlensége. A probléma alapvető forrásának tartom, hogy az ember magából indul ki, ezért úgy akar kommunikálni a lóval, mint egy másik emberrel. Az ok az ismeretek hiányára vezethető vissza. A nevelés a lovak esetében meghatározó tényező, hiszen a csikó, születésekor alapvetően jóindulatú, éppen úgy, mint más háziasított állat: ha nem adnak okot rá, nem bánt. Ahogy a gyermek esetében is, a szeretetteljes türelem és a gondoskodás a kulcs a ló lelkéhez. Látnunk kell, hogy a ló szinte megérzi az ember gondolatait és annak megfelelően viselkedik. Ez a képesség kölcsönös, ezért tartja azt a régi és bölcs mondás, hogy a jó lovas tudja olvasni a lóva gondolatát, és annak megfelelően reagál.

A második ok a ló kiképzetlensége és természetének figyelmen kívül hagyása. A ló alapvetően a fülével, a farkával és a fejével kommunikál. Két eszköze van az önvédelemre vagy a támadásra: a fogai, amelyekkel harap, és a lábai, amelyekkel vagy rúg, vagy igyekszik elmenekülni. A ló az emberrel alapvetően három módon kommunikál: a) mint egy másik lóval, amelyet a ménesbeli hierarchiában sorol be (maga elé vagy maga mögé); b) ragadozónak tartja; c) egyik módon sem, és az életében az emberhez köthető tapasztaltok alapján jó, avagy rossz élményeknek megfelelően viselkedik. A ló rossz viselkedése az emberrel „általában feltételes reflexen alapuló, tanult cselekvés, de kisebb hányaduk öröklődhet”¹⁷. A fenti három kommunikációs forma beazonosítása, az „ismerkedés” nélküli kommunikáció következménye lehet az ellenszegülés.

Általánosságban a ló két esetben szegül szembe az ember akaratával:

- a.) Fél és menekülni akar. A ló fél az ismeretlentől, az embertől, a tárgytól, egy hangtól, a fénytől, a hirtelen mozgástól. Ahogy már említettük, a ló számára az ember lehet csúcsragadozó, amelynek hátra álló fülét, esetleg a kivillanó fogsorát, továbbá közvetlen szembenézését vagy az állat felé nyúló kezét, az állat fenyegetésként értékeli. Ezért tanácsos, nem a szemébe, hanem az első lába elé nézni, nem hirtelen közeledni és érinteni, hanem lassan, figyelve a reakciókat. Amennyiben a ló fél, az ember részéről a pozitív reflexek kialakítása

17 Pusztaí 2019, 29.

és bizalom megszerzése a legfontosabb. A terepen, a lovaglás különösen igényli a lovasa iránti bizalomra kiképzett lovat!

- b.) Nem fél, és dominálni akar. A ló mindig értékeli az ismeretlent, és ha lóként értékeli az embert – a ménesbeli sorrendben maga mögé –, akkor ennek megfelelően kommunikál. Ha két, addig egymást nem ismerő ló először találkozik egymással, eldöntik a közöttük lévő sorrendet, vagyis eldöntik, melyikük a vezér. Vagy testbeszéddel vagy harccal! Ha az állatban negatív reflexek működnek az emberrel kapcsolatosan és a ló úgy értékeli, hogy az emberre rákényszerítheti az akaratát, akkor megpróbálkozik vele és konfrontációt kezdeményez ellene. A ló támadásának előjelei vannak, amelyeket érdemes megtanulni és felismerni. Például a hátra csapott fülek, a gyors farokcsapkodások az ember felé, ennek a jelei. Ebben az esetben a tiszteltet kivívása (pl. hátra léptetéssel) a legfontosabb.

A ló szükségletei és képességei, alkalmazási szempontok a műveletekben

Ahhoz, hogy a vázolt művelettervezési célnak megfeleljünk, mindenekelőtt feltétlenül tisztázni szükséges a katonai lovasképesség egyik fontos szereplőjének, a lónak alapvető élettani szükségleteit. Az alábbi specifikumok segítenek annak megértéséhez, hogy a ló élő és érző lény. Az állat az ember szolgálatában – és főleg a hadviselésben –, fokozottan igényli szükségleteinek kielégítését annak érdekében, hogy a képességei megfelelően kihasználásra kerülhessenek. Figyelembe kell venni, hogy ezek a szükségletek élettani jellegűek, az életfunkciók és képességek fenntartásához szükségesek. Ugyanúgy, mint a katona, korgó gyomorral, a szomjúságtól szenvedve, esetleg a lovas, és annak málháját is hordozva, a ló sem képes teljesítményének maximumát adni. Látnunk kell, hogy míg a ló szükségletei jórészt változtathatatlanok, a képességei mindig fajta- és egyedfüggőek, ugyanakkor általánosságban évszázadok óta az emberek szinte mindig arra törekedtek, hogy minőségi tenyésztéssel az adott célra szánt képességeket lehetőleg a legnagyobb mértékben fejlesszék, és kihasználják.

A ló szükségletei és képességei:

A ló normál élelmezési igénye: 5000 gramm zab, 5600 gramm réti széna (vagy legelni való fű, lucerna, here, muhar), átlagosan 90–120 percenként ennie kell (testméretéhez képes kicsi a gyomra). A ló átlagos napi víz szükséglete: kb. 30 liter tiszta víz.¹⁸

Egy átlagos méretű hátasló képességei a különböző jármódokban kb. 100 kg teherrel:

- lépésben, a lépéshossztól függően: 100 méter/perc,
- ügetésben: 200 méter/perc,
- vágásban: 400 méter/perc.¹⁹

Ösztönszerűen úszóképes, nehéz domborzati viszonyok között ereszkedő vagy mászóképesége a talajtól és a ló egyéni kiképzésétől függ.

¹⁸ Kováts, Sági 1982, 113.

¹⁹ Kováts, Sági 1982, 232.

Tartós, egészségkárosodás nélkül menetteljesítménye váltott jármódokban, különböző terepviszonyok között átlagosan: napi 35–65 km. A 2010-ben²⁰ és 2014-ben²¹ a lóháton végrehajtott, katonai szervezeti keretek között teljesített, változatos nehézségű terepen történt nagy távolságú lovaglás során az alábbi adatok életszerűsége bebizonyosodott, hogy a napi megteendő távolság időtartama 2/3 részben lépés, 1/3 részben ügetés. A vágózás hosszabb távolságon fárasztó, hiszen 2500 méter folyamatos gyors vágta után lassabb, pihentető jármód szükséges, mert ellenkező esetben a túlzott igénybevétel akár a ló halálához is vezethet. Lóháton a talajút elhagyása után is, átlagos terepen végrehajtott lépés jármódban átlagban 7–8 km/h sebesség tartható. Erősen átszegdelt, erdővel, bozóttal fedett, vízmosásokkal, akadályokkal teletűzdelt nehéz terepen a lovas sebessége átlagosan 4–5 km/h, ahol sem a gyalogos, sem a gépesített erők követni nem tudják. Ilyen terepviszonyok között a ló az egyedüli gyorsan mozgó mobilizációs lehetőség.

A lovasképesség műveleti alkalmazásának lehetőségei

A fentiek alapján célszerű sorra számba venni a különböző, a magyar jogrendben hatályos különleges jogrendi helyzetekben²² a lovak és a lovasképesség lehetséges műveleti alkalmazásának területeit, amelyekben alapvetően olyan szempontoknak kell érvényesülniük, amelyek során a lovas járőr a ló képességeinek kihasználásával alkalmi feladatokat hajt végre. A lovasjárőr a gép- és harcjárművel járhatatlan terepen ott és olyan alkalmi feladatot kaphat, amilyen feladat részükre képesség szerint adódik.

Hadiállapot kihirdetése esetén, többek között az alábbi feladatok adódhatnak:

- felderítési feladatok;
- terület-, vagy szektorellenőrző portyázás (átvizsgálás);
- közelbiztosítás;
- váratlan irányból beszivárgás az ellenség harcrendjébe és rajtaütések, lesállítások végrehajtása;
- folyamatkelés;
- folyamellenőrzés a magyarországi folyószakaszokon²³;
- erdei harcok;
- állami ménések lovainak biztonságba helyezése.

Szükségállapot kihirdetése esetén adódó feladatok:

- közbiztonsági célú járőrözés a lovasrendőrökkel közösen;
- jelenlétfokozó járőrözés.

Veszélyhelyzet kihirdetése esetén adódó feladatok:

- határbiztosítási feladatok;

20 Tihanyi 2010.

21 Snoj 2015.

22 Magyarország Alaptörvénye, A különleges jogrend.

23 Magyarország legnagyobb folyói, Központi Statisztikai Hivatal, 8.1.1.2.

- katasztrófa sújtotta területeken közbiztonsági célú járőrözés a lovasrendőrökkel közösen;
- folyamellenőrzés.

Ezeken kívül, illetve felül az általános protokolláris feladatok mellett lovasjárőrök a rendőrség felkérésére közreműködhetnek – többek között – eltűnt személyek felkutatásában, illetve környezetvédelmi feladatként illegális szemétkerakó helyek felderítésében vagy illetéktelen szemétkerakás megakadályozásában.

A lovasképesség bemutatása – portyázás

A katonai vezetők és törzsek számára, a lovasképesség megismerésére a honvédszázarak tábori kihelyezéseinek alkalmával nyílik lehetőség. A gyakorlat alapvető célja lehet a ló képességeinek és műveleti alkalmazásának, valamint az elektromosság és elektronikai eszközök nélküli működés gyakorlati bemutatása, esetleg a saját erők az „elektronikai láthatatlanságának” szemléltetése a harcban. Ennek keretén belül a kiinduló harcászati helyzet alapvetően az EMP-fegyverek²⁴ hatásait szemléltetné. A bemutató napon gyakorlati lovasképesség bemutatásra kerülhet sor nehéz terepen, valamint lóháton végrehajtható harcászati mozgásmódokra, biztosított menet megszervezésére és végrehajtására, átvizsgáló járőr tevékenységére, irányfelderítés és átszivárgás bemutatására, közel biztosítási feladatokon belül gyalogosan tevékenykedő ellenséges különleges műveleti erők elleni harcra és üldözésre, előőrs, él- és oldalbiztosító feladatokra, keresés-kutatási feladatok végrehajtására. A korábban vázolt feladatrendszer és az arra történő felkészítés a magyar hadtörténelmi értékekben gazdag portyázással több hasonló vonást mutathat be. Hogy miért a portyázás kifejezést használtam? A portyázás a magyar huszarak egyik meghatározó harctevékenységi fajtája volt. A portyázó harctevékenységet bemutató irodalom régi időkre nyúlik vissza, és a témával a 20. század eleje óta nagyon kevesen foglalkoztak. Sokkal több mű született a magyar huszár csapatok történelméről, tevékenységeikről a korábbi korokban. A portyázást műveleti szempontból leíró művet – amely napjainkig tartalmaz hatással bíró elemeket – a francia szolgálatban állt Jeney Lajos Mihály császári-királyi vezérőrnagy 1759-ben, Hágában adta ki „*A portyázó, avagy a kisháború sikerrel való megóvásának mestersége korunk géniusza szerint*”²⁵ címmel. Művében komplexen foglalkozik a katonák és a lovak kiválogatásával, kiképzésével és bemutatja azokat a harcjelzéseket, amelyek sikerrel alkalmazhatók a nehéz terepen is.

A Magyar Értelmező Kéziszótár röviden taglalja a portyázás kifejezést: „kisebb kötelék v. egyetlen ember ellenőrzés, felderítés stb. végett valamely területet, útvonalat bejár, becserkész”²⁶. A portyázás kapcsolatot kínál a múlt és a jelenkor huszársága között, és kézenfekvő a lovasképesség bemutatásához.

24 Electromagnetic Pulse Weapons.

25 Jeney 1759.

26 Magyar nyelv értelmező szótára.

Összefoglalás

A Magyar Honvédség képességei között létezik egy tradicionálisan magyar elem, a huszárok lovasképessége, amely a jelenlegi protokolláris feladatai mellett – kihasználva a ló teherhordó és mozgásképességét –, lehetőséget teremthet sűrű erdős hegyes terepen vagy az időjárási viszonyok miatt gép- és harcjárművel járhatatlan terepen is meglepetések okozására az ellenségnek. A modern harc nem tűri a sablonosságot, és egyenesen megköveteli a meglévő képességek kihasználását. Jelen tanulmányomban a lovak képességeit kívántam bemutatni, annak lehetséges és merész alkalmazását a modern harchoz köthető minden forma és törvényszerűség mellőzésével.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Könyvek

- Jeney Lajos Mihály 1759. A portyázó, avagy a kisháború sikerrel való megvívásának mestersége korunk géniusza szerint. Hága. Budapest: Magvető Könyvkiadó.
- Dr. Kováts Zsolt, Dr. Sági László 1982. A szolgálati ló ellátása, alkalmazása és egészségvédelme. BM Könyvkiadó
- Liddell Hart, Basil Henry 2002. Stratégia, Budapest: Európa Könyvkiadó.
- Pusztai Zsófia 2019. Mesterlovász oktatási segédanyag, Nemzeti Agrárgazdasági Kamara.

Folyóiratok

- Bárány Zoltán 2014. A hadműveleti szinten végrehajtott művelettervezés folyamata, *Honvédségi szemle* 142. 2014./2.
- Schwarcz Jenő huszázvezredes 1921. A lovasság feladatai a jövő háborúban és az erre való kiképzés. (Jutalmazott pályamű.) *Magyar Katonai Közlöny* 1921. (9. évfolyam) 659-681.
- Szajkó Gyula 2020. Az út és úthálózatok értékelése a hadszíntéri logisztikai felderítés végrehajtásakor. *Hadmérnök* 14(4).

Internetes portálok

- Correll, Diana Stancy 2019. How the 'Horse Soldiers' helped liberate Afghanistan from the Taliban 18 years ago. <https://www.militarytimes.com/news/your-military/2019/10/18/how-the-horse-soldiers-helped-liberate-afghanistan-from-the-taliban-18-years-ago/> (Letöltés ideje: 2022.10.31.)
- Дарья, Михалина 2019. Военные скачки: в Монголии впервые пройдет этап АрМИ-2019 <https://tvzvezda.ru/news/20197281125-x4IVT.html> (Letöltés ideje: 2022.11.13.)
- Kalisz, Paweł 2017. "Gdy zabraknie helikopterów i internetu." Te manewry miały udowodnić, że polska armia potrzebuje oddziałów konnych <https://natemat.pl/216265,gdy-zabraknie-helikopterow-i-internetu-te-manewry-mialy-udowodnic-ze-polska-armia-potrzebuje-oddzialow-konnych> (Letöltés ideje: 2022.11.10.)
- Miernicka, Magdalena 2017. Kawaleryjski trening na koniach <http://www.polska-zbrojna.pl/Mobile/ArticleShow/24311> (Letöltés ideje: 2022.11.09.)
- Snoj Péter 2017. Tettekkel tudunk bizonyítani <https://honvedelem.hu/hirek/hazai-hirek/tettekkel-tudunk-bizonyitani.html> (Letöltés ideje: 2022. 11.10.)
- Tihanyi Tamás 2010. Szép lány hozta haza idegenből <https://www.feol.hu/cimlapon/2010/10/szep-lany-hozta-haza-idegenbol> (Letöltés ideje: 2022. 11.10.)

EGYÉB FORRÁSOK

2005. évi CLXXVI. törvény az állategészségügyről
<https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0500176.TV> (Letöltés ideje: 2023.03.09)
- Enter the horsemen
<https://laststandonzombieisland.com/tag/8th-cavalry-regiment-lancieri-di-montebello/>
(Letöltés ideje: 2022.10.30.)
- Magyar nyelv értelmező szótára
<https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-ertelmezo-szotara-1BE8B/p-44572/portyazik-462C4/> (Letöltés ideje: 2022.11.03.)
- Magyarország Alaptörvénye, A különleges jogrend
<https://jogszabalyfigyelo.hu/view/magyarorszag-alaptorvenye-48.-cikk>
(Letöltés ideje: 2022.11.13.)
- Magyarország legnagyobb folyói, Központi Statisztikai Hivatal 8.1.1.2.
https://www.ksh.hu/stadat_files/fo/fo/hu/fo/fo0002.html (Letöltés ideje: 2022.11.03.)
- Multinationale Gefechtsführung im Gebirge
https://www.bundesheer.at/archiv/a2016/capricorn/galerie.php?id=2686_0
(Letöltés ideje: 2022.11.21.)
- Российские мотострелки пересели на лошадей по приказу командования,
https://bigasia.ru/content/news/sport_and_health/rossiyskie-motostrelki-pereseli-na-loshadey-po-prikazu-komandovaniya/ (Letöltés ideje: 2022.10.31.)
- Russia wins Equestrian Marathon at IAG 2021.
<https://www.aviation-defence-universe.com/russian-team-wins-the-cup-of-equestrian-marathon-international-competition-in-the-republic-of-tyva/> (Letöltés ideje: 2022.10.31.)
- The all-army stage of the "Horse marathon" competition started at the Kara-Haak training ground in the Republic of Tyva
<https://eng.mil.ru/en/mcis/news/more.htm?id=12301694@egNews>
(Letöltés ideje: 2022.11.13.)